

Сураи Ҳашр

59-ум сураи Қуръон буда, он дар Мадина нозил шуда,
аз 24 оят иборат аст.

“Ҳашр” дар ин ҷо ба маънои кӯч бастан, нақл кардани гурӯҳе аз макони зисташон омадааст.

Сураи мазкур покию бузургии Парвардигор, аҳдшикании бани Назир, аҳволи мунофиқон, фазилати муҳочирон, сано ва нусрати ансор, тақсими моли ғанимат, ҳавлу тарси рӯзи қиёмат ва билохира, якчанд исмҳои волои Офаридгорро баён мекунад.

Ҳазрати Абдуллоҳ ибни Аббос (р) ин сураро "Сураи бани-Назир" мегуфтанд. Чаро ки онҳо аҳди худро бо мусулмонҳо шикастанд ва бо Абӯ Суфён аҳднома баста бар зидди муъминон, дар қалъаҳои мустаҳкам камин гирифта ва ақида бар он доштанд, ки мағлубнопазиранд. Вале Худованд онҳоро шикаст дод. Ҳатто, ки ба иваз намудани ҷойи зисташон розӣ шуданд. Сураи мазкур қиссаи онҳоро ба тафсил баён мекунад. Ин буд назари мухтасар аз мундариҷаи ин сураи муборак.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим.

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

**Саббаҳа лиллаҳи ма фи-с-самавāti ва ма фи-л-арзи ва
Ҳува-л-Ъазизу-л-Ҳаким. 1.**

*1. Он чи дар Осмон ва он чи дар Замин аст, Аллохро ба покӣ ёд
кунанд ва Ё голибу боҳикмат аст.*

"Саббаҳа" чандин маъноро дар худ таҷассум месозад. Аз он ҷумла, ба маънои "бузургӣ", "пок донишани Парвардигор аз ҷамии айбу нуқсон" ва "тасбеҳ" гуфтан. Дар ояти карима омадааст, ки ҳама мавҷудоти заминро осмонҳо, чи инс бошаду чи ҷин, чи ҳашароту дарахтон ва ҳатто растаниҳо ва ғайри онҳо низ Худовандро тасбеҳ мегӯянд. Ҳарчанд инсон инро намебинад ва намешунавад. Зеро Аллоҳтаъоло дар мулки Худ голиб ва қорҳои

худо бо ҳикмати тому бехато анҷом медиҳад, на мисли бандагон, ки амалҳояшон аз саҳву хато ҳолӣ нест.

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ
الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ
فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ
بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدَى الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾

Ҳува-л-лазӣ ахраҷа-л-лазӣна кафару мин аҳли-л-китаби мин дийариҳим ли аввали-л-ҳашр. Ма ẓанантум ай яхруҷу. Ва ẓаннӯ аннаҳум мანიъатухум ҳусунухум-м миналлоҳи фа атāҳумуллоҳу мин ҳайшӯ лам яҳтасибӯ. Ва қазафа фи қулубиҳиму-р-руъб. Юхрибуна буйутаҳум би айдиҳим ва айди-л муъминина фаътабирӯ йā ули-л-абсор.2.

2. Аллоҳ чунин Зотест, ки касонеро, ки аз аҳли китоб кофир шуданд, дар нахустин (лашкар ҷамъ кардаашон), аз дийрашон берун баровард. Эй мусалмонон, шумо баромадани онҳоро гумон надоштед. Ва кофирон гумон мекарданд, (ки) албатта, онҳоро қалъаҳояшон аз уқубати Парвардигор нигоҳ медорад. Пас, ба онҳо уқубати Аллоҳ аз он ҷое ки намедонистанд, биёмад ва дар диши онҳо чунон тарсро андохт, ки хонаҳои худро бо дастҳои худ ва бо дасти муъминон хароб мекарданд. Пас, эй соҳибони ақлу хирад, ибрат гиред!

Ин як навъ нишонаи зоҳирии қудрати Аллоҳтаъоло аст, ки Яҳудиёни бани Назирро ба сабаби хиёнати содиркардаашон Ё таъоло аз Мадинаи мунаввара, ки иқоматгоҳашон буд, ба берун аз қазираи Араб хориҷ намуд. Дар тафсири Байзовӣ чунин омадааст, ки Ҳангоме, ки Расули Худо (с) аз Макка ҳиҷрат намуда, озими Мадина шуданд, бо яҳудиёни қabilaи бани Назир чунин аҳднома бастанд, ки шумо дар нисбати мо бетарафиро ихтиёр кунед, то бар мо на зарари шумо расад ва на фоидаи шумо.

Бани Назир чунин шартномаро қобили қабул донистанд.

Агарчи бетараф буданд, вале ба рӯйдодҳо ва ҳодисаҳои бавуқӯъомада эҳсоси таваҷҷуҳ дошта, барои худ ҳулосаи даркорӣ мебароварданд. Вақте ки Расулulloҳ (с) дар ғазои Бадр ба пирӯзӣ ноил гашт, бани Назир ҳулоса кард, ки шояд Муҳаммад (с) дар ҳақиқат ҳам фиристодаи Худо бошад, зеро дар китоби Таврот чунин ишора рафтааст, ки ба Паёмбари охири замон Худованд фатҳу зафар медиҳад.

Вале чун лашкари Исломи дар ғазои Уҳуд шикаст хӯрд, яҳудиёни бани Назир ба пайғамбар будани Он ҳазрат (с) шак овардаанд. Аз аҳде, ки баста буданд, рӯй тофтанд ва онро шикаста бо мақсади ҳучум ба сӯи мусулмонон бо Абӯ Сафён аҳдномаи нав бастанд. Расули Худо (с) онҳоро дарҳол муҳосира намуд ва ҳукм кард, ки аз диёри хеш ҷило кунанд, зеро ба аҳди хеш хиёнат карданд ва ба ҳар яке аз онҳо иҷозат дод, ки як уштур ва ба қуввати як уштур миқдори бор бо худ бигиранд. Ин аввалин ҳашри (кӯчидани) онҳо буд ба сӯи Шом. Баъзе аз онҳо ба сӯи Хайбар роҳ пеш гирифтанд. (Қиссаи онҳо дароз аст, инҷо ба таври кӯтоҳ оварда шуд).

Давоми оят мефармояд, ки яҳудиён қудрате доштанд ва илова бар ин соҳиби қалъаҳои мустаҳкам буданд. Онҳо гумон доштанд, ки ин қалъаҳояшон онҳоро аз ҳама гуна балову ҷазои Худо дар ивази хиёнатҳояшон нигоҳ медорад. Ва мусулмонҳо низ шикаст хӯрдану бо ин қадар хорӣ ҷилои ватан намудани онҳоро интизор набудан. Вале ҳукми Худоро ба ҷуз ӯ таъоло ҳеҷ кас намедонад. Азобу ҷазои Худованд бар онҳо чунон омад, ки ба ин тариқа сурат гирифтани онро яҳудиён ҳам интизор надбуданд ва фикру ҳаёл ҳам намекарданд. Чуноне ки дар ояти боло гузашт, инсон аксаран саҳву хато мекунад. Бинобар ин, Худованд дар қалби бани Назир тарсу бимро ҷо намуд, ҳатто бе ягон чуну чаро ҳукми Расулulloҳ (с)-ро пазируфтаанд ва пеш аз он ки кӯч банданд, аз дохил ба кандану вайрон сохтани кӯшку камингоҳҳои хеш пардохтанд, аз берун бошад, мусулмонон онҳоро пайравӣ намуданд. Баъзеҳо бар ин ақидаанд, ки ин вайронкорию яҳудон бо мақсади маҳрум сохтани мусулмонон аз истифодаи ин биною манзилҳо буд.

Худованд дар охири оят мефармояд, ки эй соҳибони ақлу хирад аз натиҷаҳои чунин хиёнату саҳву хато ва ин ҳодисаҳо дарси ибрат бигиред!

وَلَوْلَا أَن كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبُهمْ فِي الدُّنْيَا وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ

عَذَابُ النَّارِ

Ва лав лã аӢ катабаллоҳу ъалайҳиму-л-чалãа ла ъаззабаҳум фи-д-дунйã. Ва лаҳум фи-л-ãхирати ъазãбу-н-нãр. 3.

3. Ва агар на он буд, ки Худованд бар онҳо ҷилои ватанро навишт, албатта онҳоро дар дунё азоб мекард ва дар охират барои онҳо Дӯзах аст.

Инсон барои ҳар амали ноҷоизе, ки дар ин дунё содир мекунад, дар охират ба андозаи он ҷазо мебинад. Ва аммо ҷазои бани Назир, яъне ҷилои ватан бо аҳлу оилаашон ҷазои нисбатан сабук буд.

Фаразан, Аллоҳ таъоло дар тақдирашон чунин азобро навишта намекард, ба мисли бани Қурайза ба азоби шадидтар ва хӯрдани зарби шамшер гирифтор шуда, мағлуб мегардиданд ва дар охират ба азоби абадии Ҷаҳаннам низ гирифтор мешуданд. Чаро ба ин азоб гирифтор шуданд?! Ояи зерин ҷавоб меғӯяд.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۖ وَمَن يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ

الْعِقَابِ

3ãлика би аннаҳум шãққуллоҳа ва расулаҳ. Ва ма-й юшãққиллãҳа фа инналлоҳа шадиду-л-ъикоб. 4.

4. Ин азоб ба сабаби он аст, ки онҳо Худо ва Расулаширо муҳолифат кардаанд ва ҳар шахсе Худоро муҳолифат кунад, пас, албатта, Аллоҳ (бисёр) сахт иқобкунанда аст.

Ин азобу ҷилои ватан, ки бар сари яҳудиён омад сабаби гуноҳи худашон буд. Яъне онҳо аҳдиро, ки бо Худо ва расули Ӯ (с) баста буданд, шикастанд, бар зидди мусулмонон чуноне, ки қиссаи хилофкорию онон баён мешавад ҳаракат карданд, хилоф варзиданд, душманӣ карданд, Ӯ таъолоро осӣ шуданд, бар Ӯ таъоло хиёнат намуданд.

Ҳар кассе хилофи амри Худо амал намояд ва бар дине, ки назди Худованд дини бар ҳақ аст душманӣ варзад, албатта, барои ӯ азоби Аллоҳтаъоло саҳт ва иқобаш аламовар аст.

Баъди ин аз он ҳукмҳое, ки мусулмонон бо иродаи Аллоҳтаъоло бар яҳудиён қорӣ карданд дар ояти зер Аллоҳтаъоло хабар додааст.

مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ

وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

Мā қатъатум-м ми-л линатин ав тарактумуҳā қоиматан ъалā усулиҳā фа би изниллаҳи ва ли юхзия-л-фāсиқин. 5.

5. Он чизеро аз дарахти хурмо буридед ё онҳоро бар беҳашон истода гузоштед, бо фармони Аллоҳ буд, то фосиқонро хор гардонад.

Яъне эй муъминҳо, он дарахтони хурморо, ки буридед, ё баъзеро бар аслашон боқӣ гузошта набуридед, ин ҳама ба хосту иҷозаву амри Парвардигор буд. Ин ҳама барои ҳашму хори фосиқон буд дар ивази аҳдшикание, ки карда буданд. Вақте, ки саҳобагон даст ба чунин кор заданд, яҳудиён гуфтанд: "Ай Муҳаммад, ин чӣ фасодкорист? Охир худат аз фасодкорӣ наҳӣ мекардӣ! Имрӯз ба ту чӣ расидааст, ки ба буридани дарахтони мевадор амр мекунӣ?".

Худованд дар он вақт ояти мазкурро нозил кард. Кори асҳоб ба хотири он буд, ки яҳудиён хорию зори худро ҳис кунанд, донанд, ки аз тоъати Худованд хориҷ шуданашон онҳоро ба чунин рӯзи саҳт оварда расонд.

Исломи азиз дарахт буридану оташ сар доданро ба ҳангоми ҷанг манъ намудааст ва ин ҳукм абадӣ пойдор мемонад. Вале он замон Худованд дар дили Пайғамбар (с) илҳом овард, то ба асҳоб ба буридани баъзе аз дарахтони хурмо амр кунад. Ин чанд сабаб дошт. Аввал ба хотири тарсонидани ҷашми яҳудиён, ки чун хурмоҳо нест шаванд дигар чӣ кор мекунанд? Дувум инро дида ба кӯч бастан розӣ шаванд, зеро дарахтони хурмо сармояи асосии зиндагияшон буд, сеюм барои таҳрими иқтисодии онҳо, ҷаҳорум барои хору беқадр кардани як қабилai вайронкори аҳдшикан. Ҳангоме ки кӯч мебастанд, ба хурмоҳои буридашуда нигариста, ба ҳасрату афсӯс мегуфтанд, ки чӣ хел хурмоҳои хуб буданд.....

Тавре дар боло ишора рафт, ба яҳудиён иҷозат дода шуд, ки онҳо бе асбоби ҷангӣ як уштур бор бо худ гиранду дигар молу мулкашон ҳамчунон боқӣ монад. Байни асҳоб саволе ба миён омад, ки ин молу мулк аз кӣ ва ба чӣ кор сарф мешавад? Дар ғазоҳои пештара амволи бадастомадаро ғанимат гуфта панҷ тақсим мекарданд. Аз он ҷаҳор қисм барои ҷанговарон, як қисм барои ризои Худованд ба Пайғамбари Худо ва низдикони ӯ (с) ва барои ятимону бечорагону мискинону ашхоси эҳтиёҷманд пешбинӣ мешуд.

Ин гуна тақсимот ба ҳама маълум буд. Аммо моле, ки аз бани Назир боқӣ монда буд, бе ягон ҷангу ҷаҳду талош ва бе мушкилӣ ба даст омада буд, пас он чӣ гуна бояд тақсим шавад? Ояти зерин ҷавоби ин суол аст:

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

Ва ма афъаллоҳу ъалā расулиҳи минҳум фа ма авҷафтум ъалайҳи мин хайли-в ва лā рикāби-в ва лāкинналлоҳа юсаллиту русулаху ъалā ма-й яшāъ. Валлоҳу ъалā кулли шай- ин Қадīр.6.

6. Он чӣ Худо ба Расули Худ аз (амволи) бани Назир дар сурати фай(-улча) бозгардонид, (тамаъ нақунед зеро) шумо бар онҳо на аспҳоро тохтед ва на шутуронро, валекин Худованд пайғамбарони Худро ба ҳар кӣ хоҳад, мусаллат (голиб) мегардонад. Худованд бар ҳама кор қодир аст.

Худованди мутаъол чунин кард, ки бани Назир на ҳама амволи худро бурданд, балки як ҳиссаи камеро соҳиб гаштанд. Худованд моли боқимондаро ба Расули Худ (с) ҳамчун ғаниматҳои беаҳмат (ӯлча) воғузошт. Хитоб ба ҷанговарон аст, ки шумо дар таҳсили (ҳосил кардан, ба даст овардан) ин мол машаққат нақашидед ва на асп тохтеду на уштур. Ин моли ӯлча хос барои Расули Худо (с) аст, ҳарчи хоҳад, мекунад. Зеро одатуллоҳ чунин қорӣ шудааст, ки бо ворид сохтани ваҳму тарс дар дили душманон ба расулони худ фатҳу зафар медиҳад. Аллоҳтаъоло ба ҳама кор

қодир аст ва бар Ё ягон чиз ғолиб намеояд ва Ёро ҳеҷ чиз монеъу оҷиз намегардонад. Ояти зер ин маъноро идома медиҳад.

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَىٰ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Мā афāаллоҳу ғалā расулиҳи мин аҳли-л қурō фа лиллāҳи ва ли-р-расули ва ли зи-л-қурбā ва-л-ятāmā ва-л-масākини вабни-с-сабили кай лā якуна дулатам байна-л-ағнийāи миңкум. Ва мā āтāкуму-р-расулу фа хузӯҳу ва мā наҳāкум ғанҳу фантаҳу. Ва-т-тақуллоҳ. Инналлоҳа шадиду-л ғиқоб. 7.

7. Он чизеро Аллоҳ бар Пайгамбари Худо аз (молҳо) аҳли деҳаҳо ўлча (насиба) гардонид, пас, (онҳо) барои Худо ва Расули Ёст ва барои хешовандони Расули Ёст ва барои ятимон ва фақирон ва барои ибни сабил аст, то набошад дастгардон байни тавонгароне аз шумо. Ва ҳар чӣ пайгамбар шуморо диҳад, онро бигиред ва аз ҳар чӣ шуморо наҳй кунад, аз он бозистед ва аз Худо битарсед, ки албатта, Аллоҳ сахт уқубаткунанда аст.

Он чизеро, ки аз амволи кофирон Худованд бе ягон ҷангу муҳориба ба Расулаш (с) насиб гардонид, барои Худо ва Расули Ё (с) аст. Дар қучо сарф кардани онҳо воғузур ба Пайғамбари Худо (с) аст. Ихтиёр дорад он амволро барои нафсаш ё барои маслиҳати мусулмонон ё барои ақрабояш аз бани Ҳашим ва Абдулмуталлиб ё барои ятимону ҳоҷатмандон ва фақирону мусофирону ғарибон сарф намояд.

Чунин мол дастгардони сарватмандон нагардад, балки бар хилофи давраи ҷоҳилият, бояд аз фақирон бошад, дар давраи ҷоҳилият чунин одат буд, ки аз 4 як ҳиссаи моли ғаниматро раис мегирифт. Бойҳо аз ғанимати боқимонда ҳар чизеро, ки писандашон буд ва қимат дошт, аз он худ менамуданд. Ба фақирону мискинон чандон моле намерасид.

Ҳангоми тақсими моли яҳудиёни бани Назир муҳочирон бисёр ҳам фақирӣ камбағал буданд, бинобар ин, амволи бадастомада байни онҳо тақсим карда шуд. Ба саҳобагони ансорӣ, ки сарватманд буданд, чизе дода нашуд. Бо вуҷуди дороияшон баъзе аз онҳо суол карданд, ки оё мо аз ин мол ҳақ дорем? Худованд фармуд, ки ба он чизе, ки Расули Ман амр мекунад, амал намоед ва аз чизе манъ месозад, худдорӣ кунед.

Чунин амри Аллоҳтаъоло дар тақсими моли "файъ"-«ӯлча» омадааст, вале ҳукми он ом аст. Ба ҳар чизе Расули Худо (с) амр намояд, ба он бояд амал намуд ва аз ҳар чизе манъ созад, аз он бояд худро нигоҳ дошт. Аз азоби Худованд бояд тарсид. Азоби Худованд барои шахси назди Ӯ таъоло осишуда ва аз амри Пайғамбараш (с) саркашида бисёр аламнок саҳт дарднок аст. Ояти зер аҳволи саҳобагони муҳочирро баён мекунад:

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُم

الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

Лил фуқарои-л-муҳаҷирина-л-лазина ухриҷу миң дийъариҳим ва амвāлиҳим ябтағуна фаъла-м миналлоҳи ва риъвāна-в ва янсуруналлоҳа ва расулаҳ. Улāика ҳуму-с-содиқун. 8.

8. Он моли «файъ» (ӯлча) барои фақирони муҳочире аст, ки аз диёрашон хориҷ ва аз амволашон ҷудо карда шуданд, ҳамчунин фазли Парвардигор ва хушнудии Ӯро металабиданд ва (онҳо) Аллоҳ ва пайғамбари Ӯро нусрат медиҳанд. Ин ҷамоа ростгӯенанд.

Ояти мазкур давоми мантиқии ояти 7-ӯм аст. Ояи мазкур меғӯяд, ки моли файъи аз яҳудиён боқимонда барои фақирони муҳочиршуда аст. Чунин муҳочирине, ки иҷборан ватани азизи худ-Маккаи муаззама, хонаву дару амволи худро гузошта, барои ризои Худо ва Расули Ӯ, (с) барои пойдории дини Ислом ва аз рӯи садоқату вафодорияшон ба ҳазрати Муҳаммад (с) ба Мадинаи мунаввара ҳиҷрат намуда буданд. Онҳо муҳочирине буданд, ки мавсуф ба хислатҳои ҳамида ва дар имонашон содиқ.

Ҳамаи онҳо зиндагии фақирона доштанд ва аксари вақтро ба гуруснагӣ паси сар мекарданд. Ҳатто ки баъзе аз онҳо аз шиддати гуруснагӣ бар шиками худ санг мебастанд, то қомати худро рости устувор доранд. Пас, моли файъро онҳо арзанда набошанд, кӣ бошад? Онҳо сабр мекарданд ва умедвор буданд, ки Худованди мутаъол барои ин ранҷу машаққати кашидаашон онҳоро аҷру савобу подоши арзанда медиҳад. Чуноне, ки аз ин оятҳо маълум гардид, Аллоҳи меҳрубон он муҳочиронро ноумед насохт.

Ояти оянда аз фазилату мартабаи ансорихо баҳс мекунад.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ

وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ

وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

Ва-л-лазӣна табаввау-д-дара ва-л-имана мин қаблиҳим юҳиббуна ман ҳаҷара илайҳим ва ла яҷидуна фӣ судуриҳим ҳаҷата-м мим ма уту ва юъшируна ғалā аифусиҳим ва лав кана биҳим ҳасāсаҳ. Ва ма-й йуқа шуҳҳа нафсиҳи фа улāика ҳуму-л-муфлиҳун. 9.

9. Ва (ансор) он касонеанд, ки дар Дорулислом (Мадина) ҷой гирифтанд ва пеш аз муҳочирон дар имон ҷой пайдо карданд ва шахсеро, ки ба сӯи онҳо ҳичрат мекард, дӯст медоштанд ва аз он ҷӣ муҳочиронро (аз моли ўлча) дода шуд, дар дили худ ҳашму ҳасадро намеёбанд ва агарчи эҳтиёче дошта бошанд ҳам, дигаронро бар ҳештан ихтиёр мекунанд. Ва ҳар кӣ ҳирси нафси худро нигоҳ дошт, пас, он ҷамоғат растагоранд.

Месазад, ки ансорро мадҳу сано гуфт. Онҳо пештар ба Мадина манзилу маскан гирифта, қариб онро ба Дорулислом табдил дода буданд. Ансор афроде буданд, ки аз аксари муҳочирон дида, пештар имони холис оварда буданд ва бародарони муҳочири худро дӯст медоштанд ва дар молҳои худ ҳақбарашон медонистанд. Ва нисбати онҳо дар дилҳои худ кинаву

қудрате надоштанд. Чун моли файъро байни муҳочирон тақсим намуданд, дар дили ансор ягон ҳасад, ё рашке зоҳир нагардид.

Чун моли бани Назирро ба муҳочирон доданд, се нафар аз саҳобагони ансор ҳам аз он мол баҳравар гардиданд. Аз ин амал ҳама ансор хурсанд шуданд. Сифати дигари ансор ҳимматбаландии онҳо буд. Ҳарчанд ки баъзеи онҳо на он қадар сарватманд буданду эҳтиёҷмандӣ ҳам доштанд, вале аз моли худ ба бародарони муҳочирашон насибаю ҳадяҳо медоданд. Ва шахсеро, ки Парвардигор аз бухлу ҳасаду мумсикӣ ҳимоя кунад ва саломаташ дорад, ба таҳқиқ он шахс фалоҳ (начот) ёфтааст. Чуноне, ки ин сифатҳо дар саҳобагони ансорӣ дида мешуд.

Дар ҳақиқат ансор аз ҳама чиҳат ба муҳочирон дасти кӯмак дароз мекарданд. Ин аст ҳадди аълои саховатмандӣ ва ин аст устуворию пойдорӣ дар вафо ба аҳду ваъдаҳо, ки дода буданд (Худо донотараст).

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا

إِنَّكَ رءُوفٌ رَحِيمٌ

**Ва-л-лазӣна ҷаъу миъ баъдиҳим якӯлуна Раббанағфир
ланā ва ли ихвāнина-л-лазӣна сабақунā би-л-имāни ва лā
таҷъал фи қулубина гилла-л лил лазӣна āману Раббанā
иннака Рауфу-р-Раҳим. 10.**

**10. Ва ононе ки баъди муҳочирон ва ансор омаданд, мегӯянд: «Эй
Парвардигори мо, биёмурз моро ва бародарони моро, ки онҳо дар
қабули Илом бар мо пешдастӣ карданд ва дар дили мо ҳеч кинае
нисбат ба онҳо, ки пеш аз мо имон оварданд, пайдо макун. Эй
Парвардигори мо, албатта, Ту бахшандаву меҳрубон ҳастӣ».**

Сифати сеюми муъминон, ки ба ин васила мустаҳиққи фазлу
эҳсони Худованд қарор мегиранд, ин аст, ки чунин дуъо мекунанд:
**"Парвардигоро, мағфирати худро аз мо ва бародарони мо ки
пеш аз мо сабқат намудаанд, дарег мадор!"** Бародар ин ҷо ба
маънои ом аст. Ва аз ин чунин бармеояд, ки бародарони динӣ
барои онҳо пеш аз бародарони насабияшон мавқеъ доштанд ва
ҳам азизтару муътабартар буданд.

Онҳо боз дуъо мекарданд ва мегуфтанд: **"Парвардигоро, дар дили мо нисбати ҳеҷ муъмину мусалмоне кинаву бухлу ҳасадро ҷой мадеҳ, дуои моро иҷобат кун, зеро Ту бисёр бахшандаву меҳрубон ҳастӣ!"**

Аз мазмуни ин оя чунин бармеояд, ки касе дар тақсими моли ғайр ба чунин тариқа розӣ нашуд, ӯ рофизӣ аст. Рофизӣ шахсест, ки нисбати асҳоби Расулуллоҳ (с) беҳурматӣ зоҳир карда, ҳатто онҳоро дашном медиҳад. Тибқи дастури ояти мазкур ба қавли Шайхзода одати мусулмононе, ки баъди муҳочирин ва ансор ба дунё омаданд ин аст, ки гузаштагонро чуноне ки зикр шуд бо дуъову раҳмат ёд мекунанд. Агар чунин накарда ба бадӣ ёд кунанд, ба таҳқиқ аз ҷумлаи муъминон хориҷанд.

Худовандо, муҳаббати худро ва Набии кариматро ва ҳамчунин асҳоби ӯро бар мо арзонӣ бидор ва моро аз ҷумлаи ашхосе, ки нисбати саҳобагони Набият беҳурматӣ зоҳир мекунанд, магардон. Омин ё раббал оламин!

﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ

الْكِتَابِ لَئِنْ أَخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا

وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

✽ **Алам тара ила-л-лазӣна нāфақу яқулӯна ли ихвāниҳиму-л-лазӣна кафару мин аҳли-л-китāби ла ин ухриҷтум ла нахруҷанна маъакум ва лā нутӣъу фӣкум аҳадан абада-в ва ин қутилтум ланансӯраннакум валлоҳу яшҳаду иннаҳум ла кāзибун. 11. 11. Оё надидӣ касонеро, ки мунофиқ шуданд ба он бародарони худ аз аҳли Китоб, ки кофир шуданд, мегӯянд: «Қасам ба Худо, агар ҷилои ватан карда шавед, албатта, ҳамроҳи шумо хориҷ мешавем ва ҳаргиз дар бораи шумо ҳеҷ кас ва ягон фармонро қабул намекунем. Ва агар бо шумо ҷанг карда шавад, албатта шуморо нусрат диҳем». Худованд шоҳидӣ медиҳад, ки албатта, онҳо дурӯғгӯянд».**

Одати мунофиқон онаст, ки доимо хилофи он чи ки дар дилҳояшон доранд, изҳор мекунанд. Худованд ба Расулаш (с) хитоб кардааст, ки ин ҳеҷ ҷойи таачуб надорад, зеро табиати

мунофиқон чунин аст. Онҳо ба яҳудиёни бани Қурайза ва бани Назир, ки ба рисолати пайғамбари Худо (с) кофир шудаанд мегуфтанд, ки агар шуморо аз Мадина хориҷ намоянд, мо ҳам ҳамроҳи шумо хориҷ мешавем, фармони касеро дар муқобили шумо ҳаргиз қабул надорем ва агар бар шумо қитол шаваду ҷанг кунанд, мо, албатта, бо шумоем ва шуморо нусрат хоҳем доду бо шумо хоҳем монд. Шумо бар ҷойҳои худ устувор монед. Абдуллоҳ ибни Убай ибни Салули мунофиқ ин суханонро сӯи бани Назир хабар фиристода буд.

Тавре дар боло ишора рафт ду қабилаи номбурда ба рисолати Расул (с) кофир шуда буданд, пас он мунофиқоне, ки аз онҳо ҷонибдорӣ карданд ва омода буданд барояшон кӯмак расонданд, дар ҳақиқат онҳо низ кофиранд. Худованд хабар медиҳад, ки мунофиқон дурӯғ мегӯянду бар аҳдҳои худ вафо намеkunанд.

Аллоҳтаъоло дар ояи зер ба Расули худ (с) ва ба ҷумлаи муъминон симои ҳақиқии мунофиқонро кушодатару возеҳтар баён месозад.

لَيْنَ أَخْرَجُوا لَا تَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَيْنَ قَاتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَيْنَ
نَصْرُهُمْ لِيُؤْلِيَنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا يُصَرُّوْنَ

**Ла ин ухриҷу лā яхруҷуна маъаҳум ва лаин қутилу лā
янсурӯнаҳум ва ла ин-н-насарӯҳум ла юваллунна-л-
адбāра сӯмма лā юнсарӯн. 12.**

**12. Агар аҳли Китоб ҷилои ватан карда шаванд, он мунофиқон
ҳамроҳи онҳо хориҷ намешаванд ва агар бо онҳо ҷанг карда
шавад, онҳоро нусрат надиханд ва агар аҳли китобро нусрат
диханд, албатта, ба қафои худ бозгарданд. Баъд аз он ба онҳо
мадад карда нашавад.**

Агар яҳудиёни аҳли китоб, яъне бани Назир аз ватан хориҷ карда шаванд, мунофиқон ҳамроҳи онҳо хориҷ намешаванд, агар ба онҳо қитол карда шавад ин мунофиқони дурӯғӣ ва ваъдабоз ба онҳо дасти ёрӣ дароз намеkunанд ва агар кӯмак ҳам расонанд, ба ғарази манфиатҳои худ расонанд. Зеро мунофиқон назар ба тарозуи ҳодиса доранд, кадом тарафе вазнинтар ояд, ба ҳамон тараф майл меkunанд. Ҳар фард метавонад мавқеи худро аз мазмуни ин оят муайян сохта ба худ баҳо диҳад.

Ин оят аз чиҳати амри ғайбӣ далеле ҳаст ба саҳеҳу дуруст будани сидқи нубуввати Паёмбари Худо (с), чаро ки яҳудиёнро ба сабаби хиёлати кардашон ҷилои ватан фармуданд. Ва мунофиқони ваъдаҳилоф на ҳамроҳи яҳудиён аз ватан хориҷ рафтанд ва на ҳамроҳи онҳо шуда бар зидди душманони онҳо ҷанг намуданд. Аз нусрату кӯмаки мунофиқон ба яҳудиён манфиате набуд.

Агар, фарзан, ва бо амри тақдир барои нусрати онҳо ба ҷанги зидди душманони онҳо меомаданд ба зудӣ шикаст меҳӯрданд ва пушти онҳо сӯи майдони ҷанг мешуд на рӯяшон.

Хулоса, ҳамчуноне, ки Қуръон хабар дода буд, ин воқеъа ҳамон гуна ба анҷом расид.

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِّنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا

يَفْقَهُونَ

Ла аътум ашадду раҳбатан фи судуриҳим-м миналлоҳ.

Зāлика би аннаҳум қавму-л лā яфқаҳун. 13.

13. Албатта, тарс аз шумо (мусалмонон) дар дилҳои онҳо нисбати тарс аз Худо дида сахттар аст. Ин ба сабаби он аст, ки онҳо қавме ҳастанд, ки кам мефаҳманд.

Худованд дар ин оят аҳволи мунофиқонро боз равшантар баён карда, меғӯяд, ки онҳо аз Худо дида, аз шумо мусулмонон сахттар метарсанд. Он хавфу биме, ки аз шумо доранд, аз Худо надоранд. Ин тарси онҳо аз шумо аз ин хотир аст, ки онҳо бо азамат будани Парвардигорро намедонанд, зеро гумроҳу камфаҳманд. Онҳо мардуми тарсончаканд ва қудрати қитоли мардона зидди мусулмононро надоранд. Магар, ки аз дохили ҳисору қалъаҳояшон бо ҳилаҳо чуноне, ки ояти зер эзоҳ медиҳад, муқовимат мекунанд.

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ

بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا

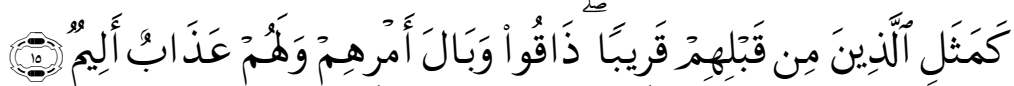

**Лā юқотилунакум ҷамъан иллā фи қура-м муҳассанатин
ав ми-в варди чудур. Баъсуҳум байнаҳум шадид.
Таҳсабуҳум ҷамъа-в ва қулубуҳум шаттā. Зāлика би
аннаҳум қавму-л лā яъқилун. 14.**

**14. Онҳо (яхуду мунафиқон) як чо шуда бо шумо ҷанг накунанд,
магар дар деҳаҳои ҳисоркардашуда, ё аз паси деворҳо, ҷангашон
дар байнашон сахт аст. Пиндорӣ онҳоро (бо ҳам) иттифоқ
бошанд, аммо дилҳои онҳо пароканда аст, ин ба сабаби он аст,
ки онҳо қавме ҳастанд, ақро ба кор намебаранд.**

Худованд мегӯяд, ки онҳо қодир нестанд, ки муҷтамаъ (дар маҷмуъ як чо) шуда, ба қитоли шумо оянд. Онҳо дар деҳаҳои даврашон ҳисоркардашуда ва атрофашон хандақу деворҳои баланду қасру камингоҳҳои мустаҳкамдошта меҷанганд. Ҷанги онҳо мардона ва одилона нест, балки омехта ба ҳилаву макру найрангу шайтанат аст.

Онҳо зоҳиран ба назар муташаккилу яқдил намоянд ҳам, дар асл миёни сафи онҳо раҳнаву тафриқаву ихтилоф хеле зиёдаст. Фақат як чизи умумӣ онҳоро бо ҳам ҷамъ оварда, ки ин адовати аҳли ҳақ аст. Ин ба костагии ақли онҳо далолат мекунад.

**Ка маъали-л-лазӯна миъ қаблиҳум қарибāн зāқу ва бāла
амриҳум ва лаҳум ъазāбун алӣм. 15.**

**15. Достони онҳо мисли достони касонест, ки дар замони наздик
қабл аз онҳо буданд, вуболи гуноҳи худро чашиданд ва онҳорост
азоби дарднок.**

Сифати бани Назир ва ҳар он чизе, ки аз ҷилои ватан ба сари онҳо омад, ба мисли кофирони Макка аст, чунон ки бо онҳо дар ҷанги Бадр аз шикаст хӯрдану асир гаштан воқеъ шуд.

Байзовӣ мегӯяд, ки сарнавишти бани Назир мисли сарнавишти умматони гузашта шуд, ки ҳосили талхи чурмхояшонро дар дунё чашиданд ва ба сабаби хиёнат, ки ба аҳди бо Расулulloҳ (с) бастаашон карданд, онҳоро азоби дарднок сахту аламнок дар охират интизор аст. Ва ин ...

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ

مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

**Ка маъали-ш-шайтoни из қoла лил инсāникфур фа ламмā
кафара қoла иннī барйу-м миъка иннī ахофуллоҳа
Рабба-л-ъāламīн. 16.**

**16. Достони мунофиқон бо аҳли Китоб монанди достони шайтон
аст: чун ба одамī гуфт: «Кофир шав!», пас, чун кофир шуд,
шайтон гуфт: «Албатта, ман аз ту безорам, албатта, ман аз
Аллоҳ, ки Ū Парвардигори оламҳост, метарсам».**

Ҳодисаи иғвоангез ва васвасаи мунофиқон бани Назир барои китoли Паёмбар (с), ба мисли ҳодисаи шайтону инсон аст. Иблис инсонро барои кофир шудан бисёр васваса мекунад. Чун инсон кофир шуд, шайтон гуфт: "Ман аз ту безорам, аз азобу интиқoми Худо метарсам". Вале ŷ дурӯғ гуфт ва аз макру ҳила истифода бурд. Агар ŷ аз Худо метарсид, фармони Худоро ба ҷо меовард ва ося намегардид. Мунофиқон ҳам инчунинанд.

Ибни Касир дар тафсири худ зимни ояти мазкур ин ҳикоятро меорад, ки зане буд молҳoi худро мечаронид ва шабро дар сумъаи роҳибе рӯз мекард ва ŷ чаҳор нафар бародар ҳам дошт. Рӯзе роҳиб ба ŷ майл карду фоҷириеро оғоз кард ва он зан ҳомиладор гашт, пас, шайтон омаду ба он роҳиб гуфт, ки марди ростқавлī, сухани туро ҳама қабул мекунанд, Биё ин кӯдакро бикӯш ва ŷро дафн кун, роҳиб ҳамчунон кард.

Шайтон дар хоби бародарони он зан даромаду ба онҳo гуфт: "Роҳиб ба хоҳари шумo фоҷирī кард. Хоҳаратон кӯдак таваллуд кард, роҳиб кӯдакро кушту дар фалон ҷo дафн кард"..

Ҳангоми субҳ яке аз бародарон гуфт: "Қасам ба Худо, ин шаб хобе дидам, онро ба шумo нақл кунам ё на?" Бародаронаш гуфтанд: "Нақл кун". Ū хобашро нақл кард. Бародарони дигар низ айнан ҳамин хобро дида буданд. Ҳама ба хулоса омаданд, ки ин ҷo сирре ҳаст. Тафтиш карданд. Аз ҳақиқати ҳодиса огоҳ шуда роҳибро дастгир намуданд. Ҳангоме ки роҳибро ба назди шоҳ мебурданд, дар роҳ шайтон боз пайдо шуда ба роҳиб гуфт: "Ман туро васваса намуда ба ин роҳ андохтам, акнун ғайри ман касе туро наҷот дода наметавонад, агар ба ман сачда кунī, ман туро наҷот медиҳам." Роҳиби бечора аз тарси марг ба ŷ сачда кард.

Хулоса, шайтон ўро кофир карда фаврӣ, ғайб зад. Роҳибро назди шоҳ бурданд. Шоҳ қиссаро фаҳмид ва ба қатли роҳиб ҳукм намуд. Чунин аст масали фитнаву ҳила ва макру душмани шайтон ба инсон. Ин қисса мухтасар нақл шуд.

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

**Фа кона ъақибатаҳумā аннаҳумā фи-н-нари холидайни
фӯҳā. Ва зāлика ҷазāу-џ-зōлимӯн. 17.**

**17. Пас, оқибати кори одамӣ ва шайтон он шуд, ки албатта, ҳар
дуи онҳо ҷовидон дар отаи бошанд ва ин аст ҷазои ситамгорон
(-и шайтонро итоъат кунанда).**

Дар ин оят Аллоҳтаоло хабар додаст, ки оқибату натиҷаи кори мунофиқон ва яҳудони бани Назир, чуноне ки дар ҳикояти боло гузашт, мисли оқибати кори инсони кофир ва шайтон шуд. Яъне мунофиқон ба бани Назир ҳеҷ ёри расонида натавонистанд. Хулоса, бозгашти онҳо, албатта, ба Ҷаҳаннам аст ва онҳо абадӣ бимонанд. Ин чунинаст ҷазои кули ситамгорон, ки ҳамдигарро зидди ҳақ ёрӣ ё васваса мекунанд.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا

اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

**Йā айюҳа-л лазӯна āману-т-тақуллоҳа вал таиъур
нафсу-м мā қаддамат ли гади-в ва-т-тақуллоҳ.
Инналлоҳа Хабӯрум би мā таъмалӯн. 18.**

**18. Эй он касоне, ки имон овардаед, аз Худо битарсед! Ва бояд
ҳар шахс назар кунад, ки барои фардои худ чӣ чиз пеш
фиристодааст. Ва аз Худо битарсед, албатта, Аллоҳ ба он чи
мекунед, хабардор аст.**

Эй инсонҳое, ки имон овардаед! Ҳамеша аз Худо битарсед. Худро бо бачо овардани амрҳои Ў ва парҳез варзидан аз корҳои наҳӣ кардаи Ў, аз азоби охират нигоҳ доред. Ҳар як нафс (инсон) бояд, ки фикру андеша намояд, ки барои фардои қиёмат чӣ амали солеҳро тақдим карда, барои он рӯз чиро захира намудааст ва кадом суннати ҳасанаро боқӣ гузоштааст. Ба инсон зарур аст, ки пеш аз марг ба худ ҳисобот диҳад, ки фардо рӯзи қиёмат бо чӣ гуна амалҳо пеши Офаридгораш ҳозир мегардад.

Ва дар давоми оят боз таъкид мегардад, ки битарсед аз Худо! Зеро Худованд, бе шакку шубҳа, аз амалҳои инсонҳо огоҳу хабардор аст. Ва назди Аллоҳтаъоло мартабаи тақво басо баланд аст.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ

الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾

**Ва лā такунӯ ка-л-лазйна насуллоҳа фа ансāҳум
анфусаҳум. Улāйика ҳуму-л фāсиқун. 19.**

**19. Ва монанди касоне, ки Худоро фаромӯш карданд, мабошед,
пас, Худо аз хотири онҳо ҳаққи нафсҳояшонро фаромӯш
гардонид. Он ҷамоъа бадкору фосиқанд.**

Эй муъминон, шумо мисли онҳое мабошед, ки Худоро фаромӯш карданд, тоъату ибодати ӯро тарк намуданд, гӯё ки ба Худо ҳеҷ коре надошта бошанд. Яъне мисли мунофиқон ва яҳудиён мабошед.

Пас, Худованд аз онҳо ҳаққи нафсонашонро фаромӯш кунонид. То андозае, ки онро дигар адо карда наметавонистанд. Ҳар як нафс бар соҳибаш ҳақ дорад, ки нафси худро бояд барои иҷрои амрҳои Парвардигор ва дур шудан аз корҳои наҳйи кардаи ӯ таъоло озод нигоҳ дорад. Дар бачо овардани амрҳои Аллоҳтаъоло ҳарис бошад ва дар парҳез кардан аз он чи манъ намудааст, ҷаҳд намояд. Онҳое, ки ҳаққи нафси худро ба ҷо намеоранд, фаромӯшгори ҳаққи Худо ва нафси худанд.

Онҳо фоҷирону фосиқону ба инҳо монанд шахсонанд, ки бо сабаби Худоро фаромӯш карданашон аз ҷонҳои худашон ғофилу аз офатҳое, ки ба сарашон меояд, беҳабар монданд. Инсонҳо, чуноне ки аз оятҳои боло маълум гардид ба ду гурӯҳ тақсиманд: яке тақводор ва дигаре Худоро фаромӯшкарда. Ояти наватӣ якero ба Ҷаннат ва дигарero ба Ҷаҳаннам башорат медиҳад.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ

الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

Лā яставī асҳāбу-н-Нāри ва асҳāбу-л Ҷаннаҳ. Асҳāбу-л-Ҷаннати ҳуму-л-фāизу́н. 20.

20. Асҳоби Дӯзах ва асҳоби Ҷаннат баробар нестанд. Аҳли Ҷаннат - онҳо ба матлабрасидагонанд.

Зимни ояти мазкура Аллоҳтаоло мефармояд, ки дар рӯзи қиёмат ашқиё (бадбахтон) ва суъадо (хушбахтон), яъне аҳли нору (Дӯзаҳу) аҳли Ҷаннат дар фазлу мартаба ба ҳам баробар нестанд. Аҳли Ҷаннат ба саодати абадӣ ва ба неъматҳои Биҳишт мушарраф гашта ба матлабу фазлу наҷот расидагонанд. Аммо аҳли Дӯзах (нор) чӣ? Ҳоло Худованд дар ояти зер чунин фармудааст:

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَشِيعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةٍ

اللَّهِ ۚ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٠﴾

Лав анзалнā ҳāза-л-Қур-āна ъалā ҷабали-л ла раайтаху ҳошиъа-м мутаъаддиъа-м мин хашиятиллāх. Ва тилка-л амъалу наърибуҳā ли-н-нāси лаъаллаҳум ятафаккару́н. 21.

21. Агар ин Қуръонро бар кӯҳе фуруд меовардем, албатта, аз тарси Парвардигор он кӯҳро хушӯъкунанда ва пора-порашуда медидӣ. Ва ин мисолҳоро барои мардум баён мекунем, то шояд онҳо тафаккур кунанд.

Итоби Худованд аст, бандағони Худро барои он ки инсон назди Қуръон хушӯъу хузӯъ намекунад, гузашта аз ин, аз ӯ рӯйгардон аст. Худованд мефармояд, ки азамати Қуръон он қадар баландаст, ки агар онро ба инсонҳо нею ба кӯҳе мефиристодем ва кӯҳро чун инсон ақлу тамиз медодем, кӯҳ таъзиму икромии Қуръонро ба ҷо меовард локин аз тарси Парвардигори худ пора-пора мегашт.

Дар ҳақиқат имрӯз Қуръон аз бисёр инсонҳо дурафтода аст. Дурафтода ба ин маъно, ки аксари мардум онро истифода намебаранд ё ба истифода кардани он маърифату донише ки доранд басанда нест.

Эҳтироми Қуръон бо дар ҷойи баланди гузаштан ва ё сари меҳе овезон карданаш ба ҷо намеояд. Борҳо мушоҳида кардаем, ки онро бо матое печонда, гӯё онро иззат карда бошанд, ба ҷое гузоштаанд, вале ҷанги болояш хобида меғӯяд, ки кайҳо касе онро

ҳатто ба даст нагирифтааст, дар боби истифода аз он бошад ҳоҷати гуфтор нест.

Пас, Худованд чӣ гуна ҳушдор надихад, эй мардум, сари ин масъала тафаккур кунед! Бояд тафаккур кард!

Вақто ки Аллоҳтаъоло азамату бузургии Қуръонро шарҳ дод, пас, бузургию ҷалоли соҳиби Қуръонро баён намуда гуфт, ки...

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ

الرَّحِيمُ

Ҳуваллоҳу-л-лазӣ лā илāҳа иллā Ҳу. Ёāлиму-л ғайби ва-ш-шаҳāдаҳ. Ҳува-р-Раҳмāну-р-Раҳīm. 22.

22. Ёст Аллоҳ, Он чунон Аллоҳе, ки нест ҳеҷ маъбуде (бар ҳақ), магар Ё, донандаи ниҳону ошкор аст. Ё бахшандаву меҳрубон аст.

Аллоҳтаъоло чунин маъбуди барҳаққе аст, ки ба ҷуз Ё дигар Худое нест, он чунон Худоест, ки аз ҳама чиз хабардор ва аз ҳама ошкору ниҳон огоҳ аст. Ё дар дунё ва охираи соҳиби раҳмати васеъ ва бахшандаву меҳрубон аст.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَلَمَلِكُ الْقُدُّوسُ أَلَسَّلَامُ أَلْمُؤْمِنُ

أَلْمُهَيْمِنُ أَلْعَزِيزُ أَلْجَبَّارُ أَلْمُتَكَبِّرُ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا

يُشْرِكُونَ

Ҳуваллоҳу-л-лазӣ лā илāҳа иллā Ҳува-л-Малику-л Қуддӯсу-с-Салāму-л-Муъмину-л Муҳаймину-л Ёазӣзу-л Ҷаббāру-л-Мутакаббир. Субҳāналлоҳи Ёаммā юшрикун.23.

23. Ёст он Худое, ки нест ҳеҷ маъбуде магар Ё, подшоҳу аз ҳамаи айбҳо ниҳоят пок аст. Аз нуқсон солим, амондиханда, нигоҳбону голибу худихтиёр бузургвор аст. Аз шарик муқаррар кардани онҳо Ё пок аст.

Такрори ибораи аввал, яъне Ўст он Худое, ки нест ҳеҷ маъбуде магар Ў барои таъкид ва эътибор додани тавҳид аст. Ў подшоҳи ҷамиъи махлуқот аст. Амру наҳю эҷоду адами махлуқот ба қудрати Ўст.

Халқаш аз иқобаш саломату аз ҷабраш дар амон аст. Худованд тасдиқунандаи расулон ва мӯъҷизаҳои онҳост. Ў ҳофизи кулли махлуқот аст. Вай шоҳиди амалҳои бандаҳои Худ буда ҳеҷ чиз аз Ў пӯшида наместонад. Ў ончунон қодиру Қоҳир аст, ки ҳеҷ чиз бар Ў ғолиб ва Ўро хор гардонда наметавонад. Он чунон Худоест соҳибхитӣ ва қаҳқору олиҷаноб, ки ҳеҷ чиз бар Вай баробар шуда наметавонад. Ў бениҳоят бузург аст. Аллоҳтаъоло чунин зотест, ки кибриёи хоси Ўст. Ва ин кибриёро фақат Ў лоиқ аст, на махлуқоти Ў.

Кибриёи дар ҳақи Худованд сифати ҳамида ва дар нисбати махлуқаш сифати бад аст. Зеро махлуқ олиғӣ надорад. Агар ин ду дар махлуқ зоҳир гардад, сифати бадаст ва ноқисии махлуқро нишон медиҳад.

Хулоса, ҷумла кибриёи ва олиғӣ танҳо хоси Худованд аст. Зеро Ў таъоло дар зоту сифоти худ шарикӣ монанд надорад ва яккаву ягона аст.

هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا

فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Ҳуваллоҳу-л-Ҳолику-л-Бариу-л-Муҷаввир. Лаҳу-л-асмъу-л-ҳусна. Юсаббиху лаҳу ма фи-с самъвати ва-л-арз. Ва Ҳува-л Ёзизу-л Ҳаким. 24.

24. Ў Аллоҳест офаридгор, падидоранда ва нигоранда. Ўро исмҳои нек аст, он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар Замин аст, Ўро ба покӣ ёд мекунанд. Ў ғолибу боҳикмат аст.

Аллоҳтаъоло холиқи ҷамиъи ашёст. Онҳоро аз адам (нестӣ) офарида (падид оварда) сурат бастааст. Ў бо иродаи Худ нигорандаи шаклҳои махлуқоти Худ аст. Номҳои Аллоҳтаъоло неканд ва ба баландмартабагии ҳусни маъниҳои худ далолат мекунанд. Ваҳдонияти Аллоҳтаъоло ва бемислу бемонандии Ў аз исмҳо ва аз сифатҳояш низ маълум мегардад.

Тавре дар ибтидои сура зикр шуд, Худовандро ҷамиъи он чи дар Осмонҳо ва Замин аст, ҳарчанд, ки мо намешунавем, ба